

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo

ZYRA E RREGULLATORIT PËR ENERGJI
REGULATORNI URED ZA ENERGIJU
ENERGY REGULATORY OFFICE

VLERËSIMI I KONKURRENCËS NË SEKTORIN E ENERGJISË ELEKTRIKE NË KOSOVË 2022 - 2023

Prishtinë, Mars 2024

Përmbajtja

Tabela e shkurtesave	2
1. Hyrje	4
2. Baza Ligjore	5
3. Qasja e vlerësimit të konkurrencës së tregut	7
1.1. Përqindja e tregut, raporti i përqendrimit dhe indekset HHI	7
1.2. Indeksi i Prodhuesit Pivotal (Pivotal Supplier Index – PSI)	8
1.3. Indeksi i Furnizimit të Mbetur (Residual Supply Index – RSI)	9
4. Vlerësimi i konkurrencës në tregun me shumicë të energjisë elektrike	10
4.1. Përshkrimi i tregut me shumicë të energjisë elektrike në Kosovë	10
4.2. Llogaritja e indekseve për tregun me shumicë në Kosovë	13
5. Vlerësimi i konkurrencës në tregun me pakicë të energjisë elektrike	17
5.1. Përshkrimi i tregut me shumicë të energjisë elektrike në Kosovë	17
5.2. Llogaritja e indekseve për tregun me pakicë në Kosovë	19
6. Përfundime	23
Shtojca 1. Ndikimi i bashkimit të tregut me Shqipërinë në konkurrencën e tregut me shumicë të energjisë elektrike	24

Tabela e shkurtesave

Shkurtesat e përdorura në këtë dokument kanë këtë kuptim:

ALPEX	Bursa Shqiptare e Energjisë
RP	Raporti i Përqendrimit
TKE	Traktati i Komunitetit të Energjisë
ZRRE	Zyra e Rregullatorit për Energji
PPE	Prodhuesi i Pavarur i Energjisë
OSSH	Operatori i Sistemit të Shpërndarjes
HHI	Indeksi Herfindahl-Hirschman
HC	Hidrocentrali
HUPEX	Bursa Hungareze e Energjisë Elektrike
KEDS	Kompania Kosovare për Distribuim dhe Furnizim me Energji Elektrike
KEK	Korporata Energjetike e Kosova
KESCO	Kompania Kosovare e Furnizimit të Energjisë Elektrike
KOSTT	Operatori i Sistemit, Transmetimit dhe Tregut të Energjisë Elektrike të Kosovës
MW	Megavat
PSI	Indeksi i Prodhuesit Pivotal
RSI	Indeksi i furnizuesit të mbetur
FMF	Furnizuesi i Mundësisë së Fundit
OST	Operatori i Sistemit të Transmetimit
USAID	Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar
FSHU	Furnizuesi i Shërbimit Universal
PE	Parku i Erës
ZRRE	Zyra e Rregullatorit të Energjisë

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Ky raport ofron një analizë të konkurrencës në tregun e energjisë elektrike me shumicë dhe pakicë në Kosovë gjatë viteve 2022 dhe 2023. Ai bazohet në analizën e strukturës së tregut dhe indekseve të përqendrimit të tregut si Përqindja e tregut, HHI, raporti i përqendrimit, Indeksi i Prodhuesit Pivotal (PSI) dhe Indeksi i Furnizimit të Mbetur (RSI).

Detyrat dhe funksionet e Rregullatorit janë të përcaktuara me Ligjin nr. 05/L-084 për Rregullatorin e Energjisë, i cili ndër të tjera përfshin krijimin dhe funksionimin efikas të tregjeve konkurruese të energjisë. Për më tepër, sipas Ligjit nr. 05/L-085 për Energjinë Elektrike, neni 26, Rregullatori, në konsultim me Autoritetin Kosovar të Konkurrencës dhe Zyrën e Ndhmës Shtetërore, së paku një herë në dy (2) vjet kryen hetime lidhur me funksionimin e tregut të energjisë elektrike.

Tregu me shumicë i energjisë elektrike

Gjatë viteve 2022 dhe 2023 tregu me shumicë i energjisë elektrike funksiononte me kontrata bilaterale, pa tregje të organizuara një ditë para dhe brenda ditës. Në Kosovë, KEK-u ka një përqindje të prodhimit të energjisë të lartë me vlera prej 93% në 2022 dhe 87% në 2023. Indeksi HHI për tregun me shumicë ishte 8582 në vitin 2022 dhe 7634 në vitin 2023, duke përfaqësuar një treg shumë të përqendruar. Energjia elektrike e prodhuar nga KEK-u i shitet me prioritet Ofruesit të Shërbimit Universal (85.1% e energjisë elektrike neto të prodhuar nga KEK-u në vitin 2023). Energjia e mbetur e KEK-ut shitet për të mbuluar humbjet në rrjet në nivelet e transmetimit (0.8% në vitin 2023) dhe shpërndarjes (6.37% në vitin 2023) dhe në tregjet e eksportit (7.32% në vitin 2023).

Indeksi i Furnizuesit Kryesor (PSI) tregon se gjatë të gjitha orëve KEK-u konsiderohet si thelbësor (i nevojshëm për të zëvendësuar importet), ndërsa HC Ujmani konsiderohet si thelbësor vetëm gjatë 55% të orëve në vitin 2022 dhe 75% të orëve në vitin 2023. Indeksi i Furnizimit të Mbetur (RSI) tregon se KEK-u ka një shkallë të lartë të fuqisë në treg gjatë të gjitha orëve të vitit. HC Ujmani mund të ushtrojë fuqi të kufizuar në treg për shkak të prodhimit të kufizuar.

Tregu me pakicë i energjisë elektrike

Aktualisht janë 10 furnizues të licencuar në Kosovë, ku 4 prej tyre janë aktiv. Në vitin 2022 dhe 2023, KESCO funksionoi si Furnizues me Obligimin e Shërbimit Universal. Gjatë vitit 2022 përgjegjësia për ofrimin e shërbimit të Furnizuesit Mundësisë së Fundit u transferua nga KESCO tek KEK. Gjatë viteve 2022 dhe 2023, asnjë konsumatorë nuk e shfrytëzoi mundësinë të kalojë tek furnizimi me çmime të pa rregulluara (në treg të lirë). Gjatë vitit 2023, vetëm 5 konsumatorë u furnizuan me çmime të pa rregulluara, dhe konsumi i tyre përbën 5% të konsumit me pakicë.

Për periudhën e shqyrtimit, bazuar në treguesit e analizuar, tregu i energjisë elektrike me shumicë dhe pakicë shfaq mungesë konkurrence dhe përqendrim të lartë në treg.

1. Hyrje

Tregu i energjisë elektrike në Kosovë ka pësuar disa reforma gjatë dy dekadave të fundit. Tregu i energjisë elektrike kaloi nga një treg me një kompani të integruar vertikalisht që ofronte prodhimin, transmetimin, shpërndarjen dhe furnizimin e energjisë elektrike, në një treg të ndarë. Reformat në sektorin e energjisë filluan me themelimin e Zyrës së Rregullatorit për Energji dhe vazhduan me segmentimin e tregut të energjisë elektrike.

Në vitin 2016 janë miratuar Ligji për Energjinë, Ligji për Energjinë Elektrike dhe Ligji për Rregullatorin e Energjisë. Për më tepër, legjislacioni dytësor është harmonizuar gjithashtu për të mundësuar funksionimin e tregut të energjisë në përputhje me kërkesat e Traktatit të Komunitetit të Energjisë, si dhe me Direktivën nr. 2009/72/KE, në lidhje me rregullat e përbashkëta për tregun e brendshëm të energjisë elektrike dhe Rregulloren nr. 714/2009/KE për kriteret e qasjes në rrjet për shërbimet ndërkufitare të energjisë elektrike.

ZRRE synon të krijojë konkurrencë në segmentet e tregut që nuk janë monopole natyrore, si në prodhimin dhe furnizimin me energji elektrike. Një treg konkurrues siguron shpërndarje efikase të burimeve ndërmjet akterëve të tregut. Vlerësimi i konkurrencës ofron një analizë të thellë të funksionimit të tregut të energjisë elektrike me shumicë dhe pakicë në Kosovë, për më tepër, raporti vlerëson nivelin aktual të konkurrencës në segmentet e prodhimit dhe furnizimit në Kosovë dhe e krahason atë me vitet e mëparshme dhe vendet e tjera.

Vlerësimi i konkurrencës bazohet në tregues të përcaktuar si: Përqindja e Tregut, Raportet e Përqendrimit, indeksi HHI, Indeksi i Furnizuesit Pivotal dhe Indeksi i Furnizimit të Mbetur. Të dhënat e përdorura në këtë raport përqendrohen në konkurrencën e tregut në vitin 2022 dhe 2023, e po ashtu përdor të dhëna historike.

Raporti paraqet vlerësimin e ZRRE-së nëse ka konkurrencë efektive në tregun e energjisë elektrike me shumicë dhe pakicë, si dhe karakteristikat e tregut të cilat mund të pengojnë konkurrencën efektive.

2. Baza Ligjore

ZRRE është agjenci e pavarur, e ndarë ligjërisht dhe funksionalisht nga çdo person tjetër fizik ose juridik. Detyrat dhe funksionet e ZRRE-së janë të përcaktuara në Ligjin nr. 05/L-084 për Rregullatorin e Energjisë, i cili ndër të tjera përfshinë: krijimin dhe funksionimin efikas të tregjeve konkurruese të energjisë, krijimin dhe funksionimin e tregjeve efikase, transparente dhe jo diskriminuese të energjisë; përcaktimin e kriterëve dhe kushteve si dhe dhënien e licencave për kryerjen e veprimtarive në sektorin e energjisë; përcaktimin e kriterëve dhe kushteve për dhënien e autorizimeve për ndërtimin e kapaciteteve të reja; monitorimin e tregut dhe përmirësimin e sigurisë së furnizimit me energji; vendosjen e tarifave për aktivitetet e energjisë në mënyrë të arsyeshme bazuar në metodologjinë tarifore; monitorimin dhe parandalimin e krijimit të pozitës mbizotëruese dhe praktikave jo konkurruese nga sipërmarrjet energjetike, si dhe zgjidhjen e ankesave dhe mosmarrëveshjeve në sektorin e energjisë.

Neni 15.1, nën-paragrafi 1.2, i Ligjit për Rregullatorin e Energjisë, ndër të tjera, përcakton përgjegjësinë për vlerësimin e funksionimit të tregut dhe konkurrencës, i cili thotë: për të përmbushur detyrat e veta, ZRRE ka autoritetin dhe përgjegjësinë si në vijim:

“1.2. të përkujdeset për funksionim transparent dhe jo diskriminues të tregjeve të energjisë, duke u bazuar në parimet e tregut të lirë, sa u përket aktiviteteve konkurruese dhe aktiviteteve të rregulluara;”

Një nga përgjegjësitë e ZRRE-së, me qëllim të mbrojtjes së konsumatorëve të cilëve u takon shërbimi universal, është që t'ua ngarkojë detyrimin e shërbimit publik ndërmarrjeve energjetike. Për të ngarkuar ndërmarrjet energjetike me këtë obligim, ZRRE-ja duhet të veprojë në përputhje me nenin 51.1, nën paragrafi 1.3, të Ligjit për Rregullatorin e Energjisë, i cili ndër të tjera thotë:

“1.3. të bëjë vlerësimin e rregullt të efekteve të mundshme të obligimeve të shërbimit publik mbi konkurrencën vendore dhe ndërkombëtare në tregjet e energjisë, si dhe të konsiderojë nëse këto obligime duhet rishqyrtuar apo jo.

Për më tepër, dhe për të siguruar që konsumatorët të përfitojnë përmes funksionimit efikas të tregut të tyre kombëtar, ZRRE-ja sipas nenit 15.1, nën-paragrafi 1.17, duhet:

“1.17. të sigurojë se konsumatorët përfitojnë nga funksionimi efikas i tregut kombëtar të tyre, nga promovimi i konkurrencës efektive dhe nga ofrimi i ndihmës për të siguruar mbrojtje të konsumatorëve;”

Bazuar në të drejtat e parapara me nenin 24.1 të Ligjit për Energjinë, ZRRE-ja zbaton masa që synojnë parandalimin e shkeljeve të dispozitave të Ligjit nr. 05/L-081 për Energjinë, nenet 22 dhe 23, të cilat kanë të bëjnë me ndalimin e kufizimeve të konkurrencës, përkatësisht duke ndaluar keqpërdorimin e pozitës mbizotëruese në treg.

Ndërsa, sipas Ligjit nr. 05/L-085 për Energjinë Elektrike, neni 26, ndër të tjera parashihet si në vijim:

“1. Rregullatori, në konsultim me Autoritetin Kosovar të Konkurrencës dhe me Zyrën e Ndhmës Shtetërore, së paku çdo dy (2) vite duhet të kryejë hetime lidhur me funksionimin e tregut të energjisë elektrike.”

“2. Rregullatori mund të përcaktojë masa të nevojshme dhe proporcionale të obligimeve të shërbimit publik, me qëllim të nxitjes të konkurrencës efektive dhe për të siguruar funksionimin e rregullt të tregut të energjisë elektrike. Këto masa mund të përfshijnë programet për ofrimin në treg të sasive të caktuara të energjisë elektrike, sipas të cilit subjektet obligohen të shesin ose të vënë në dispozicion sasi të caktuara të energjisë elektrike ose mundësimin e qasjes në një pjesë të kapaciteteve të tyre prodhuese, furnizuesve të interesuar, për një periudhë kohore të caktuar.”

Ndërsa Ligji për Energjinë, përkatësisht neni 24, i përcakton kompetencat e ZRRE-së dhe Autoritetit Kosovar të Konkurrencës sa i përket konkurrencës, si në vijim:

“2. Nëse Rregullatori mbledh dëshmi të arsyeshme mbi një shkelje aktuale ose të dyshuar sipas dispozitave të nenit 22 dhe 23 të këtij ligji nga një ndërmarrje e energjisë, Rregullatori i dorëzon këto dëshmi në Autoritetin Kosovar të Konkurrencës. Autoriteti Kosovar i Konkurrencës iniciuon një hetim të shkeljes së pohuar dhe merr çfarëdo masa zbatuese të cilat i konsideron të nevojshme dhe të përshtatshme për korrigjimin ose adresimin e shkeljes së pohuar në përputhje me Ligjin për Konkurrencën.”

“3. Autoriteti Kosovar i Konkurrencës kryen një hetim, qoftë në bazë të informatave të marra nga Rregullatori ose nga çfarëdo burimi tjetër, përfshirë edhe me veprime të veta, mbi një shkelje të pohuar ose potenciale nga një ndërmarrje e energjisë të Ligjit për Konkurrencën sipas nenit 22 apo 23 të këtij ligji, Rregullatori do të ndihmojë Autoritetin Kosovar të Konkurrencës në kryerjen e këtij hetimi dhe vlerësimin e shkeljes së pohuar.”

Sipas nenit 15.7, nën-paragrafi 7.3, të Ligjit për Rregullatorin e Energjisë, është detyrë e ZRRE-së që të bashkëpunojë me Autoritetin Kosovar të Konkurrencës për të siguruar:

“7.3. se krijohet dhe mirëmbahet tregu konkurrues, aty ku është e mundshme, si dhe t'i pengojë e t'i dënojë veprimet kundër konkurruese, në bashkëpunim me Autoritetin Kosovar të Konkurrencës;”

ZRRE-ja dhe Autoriteti Kosovar i Konkurrencës në shtator 2020, siç kërkohet me nenin 24.1 të Ligjit për Energjinë, nënshkruan një Memorandum Mirëkuptimi dhe ranë dakord për të përcaktuar bashkëpunimin dhe bashkërendimin e aktiviteteve ndërmjet dy institucioneve që kanë të bëjnë me monitorimin e konkurrencës në tregun e energjisë.

3. Qasja e vlerësimit të konkurrencës së tregut

Për të vlerësuar konkurrencën në tregun e energjisë me shumicë dhe pakicë në Kosovë për vitet 2022 dhe 2023, ZRRE bazohet në indekse strukturore.

Për tregun me shumicë do të analizohen indekset e mëposhtme:

- Përqindja e tregut
- Indeksi HHI
- Indeksi i Prodhuesit Pivotal (Pivotal Supplier Index – PSI)
- Indeksi i Furnizimit të Mbetur (Residual Supply Index – RSI)

Ndërsa për tregun me pakicë do të analizohen indekset e mëposhtme:

- Përqindja e tregut
- Raporti i përqendrimit (CR_3)
- Indeksi HHI

Të gjithë indekset janë llogaritur duke u bazuar në të dhëna orë për orë të vitit 2022 dhe 2023. Rezultatet krahasohen me studime të tjera të ngjashme në juridiksione/vende të ndryshme si dhe me analizat e mëparshme të ZRRE.

1.1. Përqindja e tregut, raporti i përqendrimit dhe indekset HHI

Përqindja e tregut, raportet e përqendrimit dhe indekset HHI janë metodat më të thjeshta dhe të drejtpërdrejta për të vlerësuar konkurrencën në tregje. Ideja prapa përdorimit të këtyre indekseve është se një treg më i përqendruar çon në më pak konkurrencë dhe gjasë të shtuar që pjesëmarrësit me përqindje të lartë tregu të ushtrojnë fuqi të tregut.

Për këto indekse është e rëndësishme të përcaktohet produkti dhe rajoni gjeografik. Në tregjet me shumicë të energjisë elektrike, produkti mund të përfshijë prodhimin e energjisë, energjinë plus rezervat, kapacitetet afatshkurta dhe kapacitetet afatgjata¹. Për qëllime të këtij studimi ne konsiderojmë se produkti është i kufizuar në vëllimet e prodhimit të energjisë. Sa i përket rajonit gjeografik, konsiderohen vetëm gjeneratorët aktiv brenda territorit të Kosovës, si dhe nuk supozohen çështje të rëndësishme të kongestionit brenda kufijve të vendit.

Për të analizuar tregun me pakicë, ne kemi parasysh 2 parametra të ndryshme: 1) numrin e konsumatorëve me pakicë të shërbyer nga një furnizues; dhe 2) vëllimin e energjisë elektrike të shërbyer nga një furnizues.

Pjesëmarrja në treg e një kompanie përcaktohet si përqindja e tregut që shërbehet nga kompania. Në rastin e tregut me shumicë, ajo është raporti ndërmjet energjisë së prodhuar nga kompania dhe totalit të energjisë së prodhuar në vend. Ndërsa, për tregun me pakicë përkufizohet si raporti ndërmjet numrit/energjisë së konsumatorëve të shërbyer dhe numrit total/energjisë së konsumatorëve me

¹ Twomey, P. & Green, R. & Neuhoﬀ, K. & Newbery, D. (2005): A Review of the Monitoring of Market Power The Possible Roles of TSOs in Monitoring for Market Power Issues in Congested Transmission Systems

pakicë. Për shembull, një kompani që prodhon 10 MWh/vit energji elektrike në një treg prej 100 MWh/vit, ka një përqindje tregu prej 10%.

Përqindja e tregut në disa raste mund të jep rezultate çorientuese. Në rastin e përqindjes së tregut, një kompani me një përqindje tregu prej 25% në një treg shumë të segmentuar ka një fuqi tregu më të lartë se një kompani me një përqindje tregu 25%, e cila është vetëm kompania e dytë ose e tretë më e madhe në treg.

Për të trajtuar këtë çështje, Indeksi Herfindahl-Hirschman (HHI) është llogaritur për të vlerësuar përqendrimin e tregut. HHI llogaritet duke ngritur në katror Përqindjet e Tregut (PT) të të gjitha kompanive dhe duke mbledhur vlerat e fituara pas ngritjes në katror².

$$HHI = \sum_{i=1}^n (PT_i)^2$$

Vlerat e indeksit HHI mund të arrijnë deri në 10,000, në rastet kur një kompani e vetme kontrollon 100% të tregut. Sa më i lartë të jetë indeksi HHI, aq më i lartë është përqendrimi i tregut. Një indeks HHI afër 10,000 është tregues i një strukture monopoliste, ndërsa vlerat afër 0 tregojnë konkurrencë të përsosur.

Derisa nuk ka kufij të caktuar për vlerat HHI, në përgjithësi pragu i vlerave sillet si më poshtë³:

- HHI < 1,500 – tregon treg me konkurrencë të lartë
- 1,500 ≤ HHI < 2,500 – tregon treg me përqendrim mesatar
- 2,500 ≤ HHI – tregon treg me përqendrim të lartë

Një kritikë e zakonshme ndaj indeksit HHI për tregjet me shumicë të energjisë elektrike është se ai është një indeks statik, i cili nuk merr parasysh nevojat e kërkesës dhe ofertës orë për orë. Një kompani mund të ketë një përqindje të tregut të prodhimit prej 20%, megjithatë modeli i saj i ofertës nuk përputhet me modelin e konsumit, dhe kështu kjo kompani është një marrëse e çmimeve. Nga ana tjetër, kur kapacitetet e prodhimit të sistemeve janë afër kufirit të kërkesës, një kompani mund të ushtrojë fuqinë e tregut dhe të bëhet një “prodhues pivotal” edhe me përqindje të ulëta të tregut. Kjo është veçanërisht e rëndësishme gjatë ndërprerjeve të prodhimit, orëve të kërkesës së lartë, etj. Për të kapërcyer këto kufizime përdoren Indeksi i Prodhuarit Pivotal (PSI) dhe Indeksi i Furnizimit të Mbetur (RSI).

1.2. Indeksi i Prodhuarit Pivotal (Pivotal Supplier Index – PSI)

Në tregjet e energjisë elektrike, gjatë mungesës së energjisë për shkak të rënieve të prodhuesve të energjisë elektrike, ose gjatë kërkesës maksimale, edhe prodhuesit e energjisë elektrike me përqindje të ulëta të tregut mund të ushtrojnë fuqi të tregut.

² Rhoades, S. A. (1993). Herfindahl-Hirschman Index, The. Fed. Res. Bull., 79, 188.

³ Beus, M., Pavić, I., Štritof, I., Capuder, T. and Pandžić, H., 2018. Electricity Market Design in Croatia within the European Electricity Market—Recommendations for Further Development. Energies, 11(2), p.346.

Indeksi i Prodhuesit Pivotal (PSI) përfshin përveç kërkesës edhe ofertën, për të matur fuqinë potenciale të tregut të pjesëmarrësve në treg. PSI-ja synon të tregojë nëse dhe sa shpesh një prodhues konsiderohet i domosdoshëm për të mbuluar kërkesën. PSI-ja mat se sa shpesh kapaciteti i një prodhuesi është më i madh se oferta e tepërt (diferenca ndërmjet ofertës totale dhe kërkesës).

Në këtë raport, PSI-ja kufizohet në prodhimin vendor dhe nuk përfshin kapacitetet e importit. Me fjalë të tjera, PSI-ja mat se sa shpesh nevojitet një prodhues për të siguruar që e gjithë energjia të prodhohet në vend dhe sa shpesh mund të ushtrojë fuqinë e tregut për të rritur çmimet, deri në çmimet e importit. PSI-ja llogaritet për çdo orë dhe është një indeks binar.

Një prodhues konsiderohet se ishte pivotal (PSI = 1) nëse një orë kërkesa tejkalon kapacitetin e kombinuar të të gjithë prodhuesve të tjerë në sistem⁴.

$$PSI_{i,t} = \begin{cases} 1, & \text{if } D_t \geq \sum_{i \neq j} C_{j,t} \\ 0, & \text{if } D_t < \sum_{i \neq j} C_{j,t} \end{cases}$$

$$D_t = \text{Gjithsej kërkesa} - \text{Energjia e domosdoshme} \\ = TD_t - E_{Kitka,t} - E_{Selaci,t} - E_{Lumbardhi,t} - E_{dist,t}$$

Ku:

i – kompania prodhuese për të cilën e llogarisim PSI-në

j – të gjitha kompanitë e tjera prodhuesve

D_t – Kërkesa në kohën “t” (MW)

C – Kapaciteti në dispozicion (MW)

TD_t – Gjithsej kërkesa në kohën “t” (MW)

$E_{Kitka,t}$ – Kapaciteti prodhues nga PE Kitka në kohën “t” (MW)

$E_{Selaci,t}$ – Kapaciteti prodhues nga PE Selaci në kohën “t” (MW)

$E_{Lumbardhi,t}$ – Kapaciteti prodhues nga HC Lumbardhi në kohën “t” (MW)

$E_{dist,t}$ – Kapaciteti prodhues i gjeneratorëve të kyçur në distribucion në kohën “t” (MW)

Kërkesa konsiderohet si kërkesa e mbetur, ose kërkesa totale në nivel transmetimi, e zbritur nga energjia e prodhuar nga era (PE Kitka dhe PE Selaci), dielli dhe lumi i rrjedhshëm (HC Lumbardhi). Energjia nga këta gjeneratorë konsiderohet se “duhet marrë” në Kosovë dhe kapacitetet e tyre nuk mund të planifikohen apo kursehen për kushte më të përshtatshme tregu.

Për të siguruar ndërprerjet dhe kapacitetet teknike të KEK-ut, kapaciteti i disponueshëm në kohën “t” konsiderohet si energjia e prodhuar nga KEK-u, në atë orë (MWh/h), ndërsa kapaciteti nga HC Ujmani si kapaciteti neto i HC Ujmani (32 MW).

1.3. Indeksi i Furnizimit të Mbetur (Residual Supply Index – RSI)

Derisa Indeksi i Prodhuesit Pivotal (PSI) është një indeks binar, i cili mat kur dhe nëse një prodhues është i domosdoshëm, Indeksi i Furnizimit të Mbetur mat shtrirjen e "domosdoshmërisë" së

⁴ Biggar, D. 2011. The theory and practice of the exercise of market power in the Australian NEM.

kompanive. Indeksi mat se deri në çfarë mase prodhuesit e tjerë në treg mund të mbulojnë kërkesën, pa kapacitetin e kompanisë.⁵

RSI-ja llogaritet me anë të formulës në vijim:

$$RSI_{i,t} = \frac{\text{gjithsej kapaciteti në dispozicion} - \text{kapaciteti}_i}{\text{kërkesa e tregut}}$$

Për të llogaritur RSI-në duhet të merren parasysh disa faktorë. Gjithsej kapaciteti i disponueshëm është shuma e energjisë së prodhuar në orë nga PE Kitka, PE Selaci, HC Lumbardhi, gjeneratorët në distribucion, KEK, si dhe kapaciteti prodhues i HC Ujmanit. Meqenëse kapaciteti në dispozicion duhet të marrë parasysh edhe ndërprerjet e prodhimit dhe kufizimet teknike, për termocentralet e KEK-ut, kapaciteti në dispozicion konsiderohet si energjia e dhënë në kohën “t” në orë (MWh/h). Ndërsa kapaciteti nga HC Ujmani konsiderohet si kapaciteti neto i HC Ujmani (32 MW).

Kërkesa e tregut konsiderohet si kërkesa totale për energji elektrike në nivel transmetimi.

Nëse një prodhues ka një vlerë RSI prej >100% në një kohë të caktuar, kjo do të thotë se në atë kohë, prodhuesit tjerë mund të furnizojnë të gjithë energjinë elektrike të nevojshme për të mbuluar kërkesën, kështu që ky prodhues nuk konsiderohet pivotale (PSI = 0); ajo mund të ushtrojë fuqi të kufizuar në treg dhe ka pak ndikim në çmimin e tregut. Në mënyrë të ngjashme, nëse një prodhues ka një RSI prej <100%, prodhuesit tjerë nuk mund të ofrojnë energjinë e nevojshme elektrike për të mbuluar kërkesën. Sa më i ulët të jetë RSI për atë prodhues, aq më shumë mund të ushtrojë fuqi në treg dhe anasjelltas.

Vlerat RSI do të paraqiten me një lakore kohëzgjatjeje.

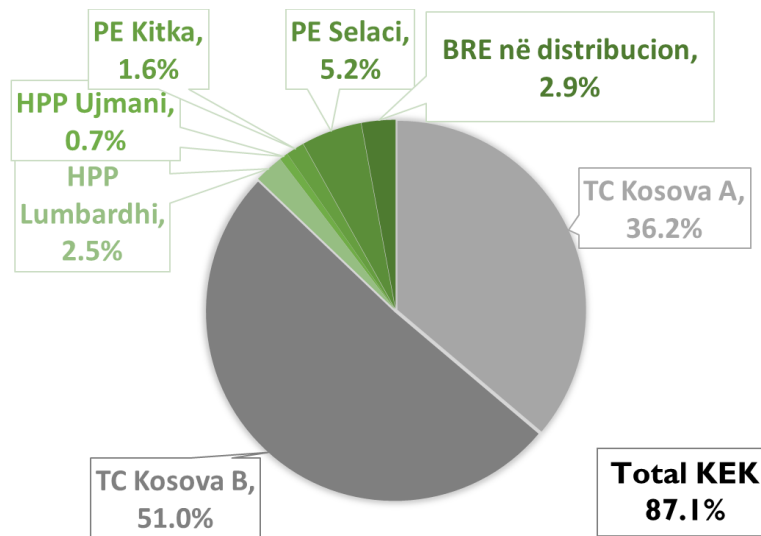
4. Vlerësimi i konkurrencës në tregun me shumicë të energjisë elektrike

4.1. Përshkrimi i tregut me shumicë të energjisë elektrike në Kosovë

Në vitin 2023, 87.1% e energjisë elektrike të prodhuar në Kosovë është prodhuar nga KEK-u. Pjesa e mbetur e energjisë elektrike është prodhuar nga Parku i Erës Selaci (5.2%), BRE në distribucion (2.9%), HC Lumbardhi (2.5%), Parku i Erës Kitka (1.6%), HC Ujmani (0.7%), e paraqitur në Figura 1.

⁵ Bataille, M., Steinmetz, A. and Thorwarth, S., 2014. Screening Instruments for Monitoring Market Power in Wholesale Electricity Markets Lessons from Applications in Germany. SSRN Electronic Journal.

Figura 1. Energjia elektrike e prodhuar në Kosovë në vitin 2023.

Që nga viti 2017, çmimet e prodhimit në Kosovë janë të de-rregulluara dhe caktohen përmes kontratave dypalëshe, dhe në vitin 2019 HC Ujmani filloi të ofrojë prodhimin e tij në treg përmes procedurave konkurruese.

Energjia elektrike e prodhuar nga burimet e ripërtëritshme në Kosovë, si pjesë e skemës mbështetëse të zhvilluar nga ZRRE, trajtohet me prioritet në dispečim, dhe kompensohet nga të gjithë përdoruesit fundorë proporcionalisht në kuadër të tarifave të Operatorit të Tregut.

Gjatë vitit 2022 dhe 2023 tregu i shitjes me shumicë kryesisht vepronte me kontrata dypalëshe. Gjatë kësaj kohe tregjet një dite para dhe ato brenda ditës nuk ishin të krijuar ende në Kosovë. Energjia elektrike është importuar nga tregjet rajonale një ditë para ose brenda ditës me kontrata dypalëshe.

Energjia e prodhuar nga KEK-u i shitet me prioritet Furnizuesit KESCO për të furnizuar konsumatorët me të drejtën e shërbimit universal. Gjatë procesit të shthurjes dhe privatizimit, është nënshkruar Marrëveshja për furnizim me shumicë ndërmjet KEK-ut dhe KEDS-it (që më vonë u nda ligjërisht në KEDS dhe KESCO). Sipas nenit 5.2. të kësaj marrëveshjeje, KEDS/KESCO mund të blejë energji elektrike nga KEK-u me prioritet, për qëllime të Furnizimit të konsumatorëve me të drejtën e Shërbimit Universal.

Energjia e mbetur e prodhuar nga KEK-u ofrohet për OST dhe OSSH për të mbuluar humbjet në rrjet, në nivelet e transmetimit (KOSTT) dhe shpërndarjes (KEDS), me çmime të negociuara me secilën palë. Teprica e energjisë nga KEK-u tregtohet në treg të lirë sipas procedurës së tregtimit të energjisë elektrike.

Marrëveshja e furnizimit me shumicë ndërmjet KEK dhe furnizuesit të shërbimit universal

Marrëveshja për furnizim me shumicë ndërmjet KEDS/KESCO dhe KEK-ut u nënshkrua si rezultat i transaksionit të privatizimit pas shthurjes së ndërmarrjes së integruar vertikalisht KEK në vitin 2012.

Sipas Marrëveshjes për furnizim me shumicë, KEDS/KESCO do të blejë energji elektrike nga KEK-u në baza jo ekskluzive për:

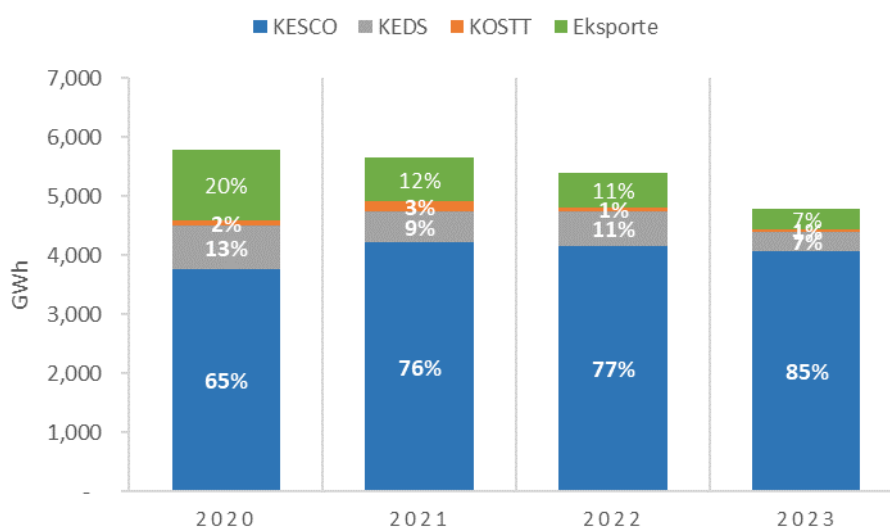
1. Funksionin e furnizuesit publik.
2. Konsumatorët e kualifikuar, të përcaktuar me nenin 19.4 të Ligjit për Energjinë Elektrike (nr. 03/L-201) të vitit 2010.
3. Çdo konsumator të kualifikuar i cili në çdo kohë mund të blejë energji elektrike nga KEDS-i⁶ me çmimin tarifor të rregulluar për energjinë elektrike të caktuar nga ZRRE; dhe
4. Për funksionimin efikas të sistemit të KEDS (përfshirë energjinë elektrike të nevojshme për mbulimin e humbjeve të shpërndarjes) dhe mirëmbajtjen ose shërbimet tjera të nevojshme për funksionimin e sistemit KEDS.

Marrëveshja po ashtu thekson se KEK-u mund ta shesë energjinë elektrike të cilën nuk e kërkon KEDS/KESCO te blerësit e tjerë, por vetëm pasi kjo energji t'i ofrohet fillimisht KEDS/KESCO-s për furnizim me energji elektrike për konsumatorët e lartpërmendur.

Çmimet e prodhimit në Kosovë janë të de-rregulluara, gjë që do t'i mundësonte KEK-ut të ushtrojë fuqi të lartë në treg. Megjithatë, nuk është vërejtur ndonjë abuzim i tregut nga ana e KEK në lidhje me çmimet e energjisë së shitur sipas Marrëveshjes për Furnizim me Shumicë. Çmimi me shumicë i energjisë elektrike të shitur nga KEK-u në vitin 2022 dhe 2023 për FSHU mbeti 29.5 €/MWh, dhe 36 €/MWh për të mbuluar humbjet në transmetim dhe shpërndarje. KEK-u në vitin 2022 ka eksportuar energji elektrike me çmim mesatar prej 202.2 €/MWh, derisa çmimi mesatar i importit në vitin 2022 në Kosovë ishte rreth 268.82 €/MWh.

Siç shihet në Figura 2, pjesa më e madhe e energjisë elektrike të prodhuar nga KEK-u është e destinuar për KESCO-n, për konsumatorët e tij me të drejtën e furnizimit universal. Në vitin 2022, KEK-u ka shitur KESCO-s 77% të prodhimit neto të energjisë elektrike. Kjo përqindje është rritur në vitin 2023 në 85%. Pjesa tjetër e energjisë elektrike të prodhuar nga KEK-u shitet për të mbuluar humbjet në shpërndarje (7% në 2023), humbjet në transmetim (1% në 2023) dhe pjesa e mbetur për eksport (7%).

Figura 2. Destinacioni i prodhimit neto të energjisë elektrike të KEK-ut.

⁶ Në vitin 2012 KEDS posedonte licence furnizimi.

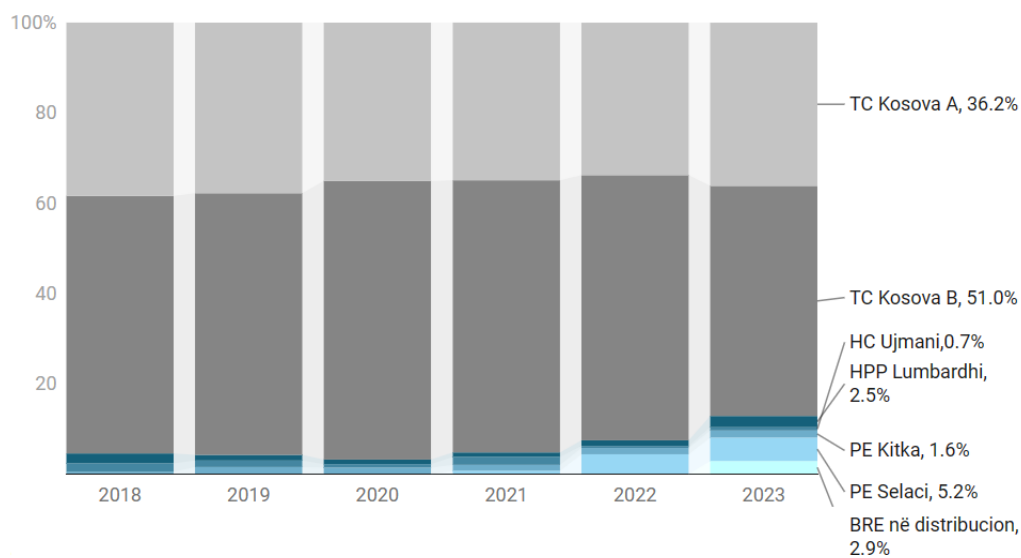
4.2. Llogaritja e indekseve për tregun me shumicë në Kosovë

Kapitulli në vijim paraqet llogaritjen e indekseve të përcaktuara në kapitullin 3, për tregun me shumicë në Kosovë. Indekset llogariten duke u bazuar në kapacitetet gjeneruese të cilat gjinden në territorin e Kosovës.

Përqindja e Tregut

Përqindja e tregut të prodhimit të energjisë elektrike, për nga vëllimi në Kosovë, është paraqitur në Figura 3.

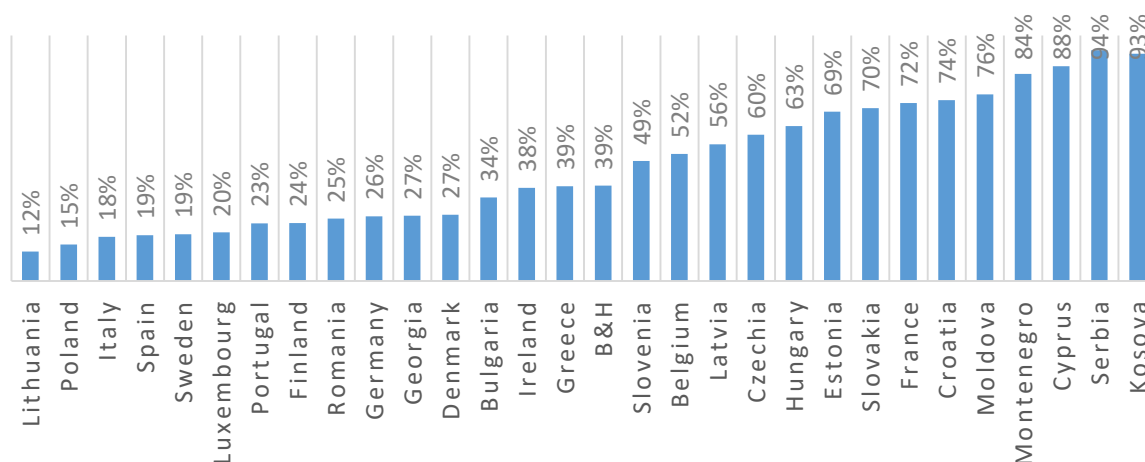
Figura 3. Pjesëmarrja në treg për nga vëllimi i energjisë elektrike të prodhuar.

Gjenerimi i energjisë elektrike në Kosovë kryesisht është i dominuar nga KEK, me dy termocentralet Kosova A dhe Kosova B. Në vitin 2022 përqindja e prodhimit të energjisë nga KEK ka rënë për 5.86%, dhe në vitin 2023 për 6.19% të tjera. Shkaku kryesor i rënjes është ngritja e kapaciteteve të reja gjeneruese si Parku i Erës Selaci. Përqendrimi i tregut të energjisë tek KEK pritet të zbres edhe më shumë në vitet në vijim me kycjën e burimeve të reja të energjisë në sistem.

Krahasuar me vendet e tjera të Evropës, KEK si kompania më e madhe gjeneruese në Kosovë, ka një përqindje të lartë të energjisë së prodhuar në vend. Kjo vërehet edhe në Figura 4, ku në krahasim me kompanitë më të mëdha në vendet tjera evropiane, KEK ka përqindje të lartë të prodhimit në tregun vendor.

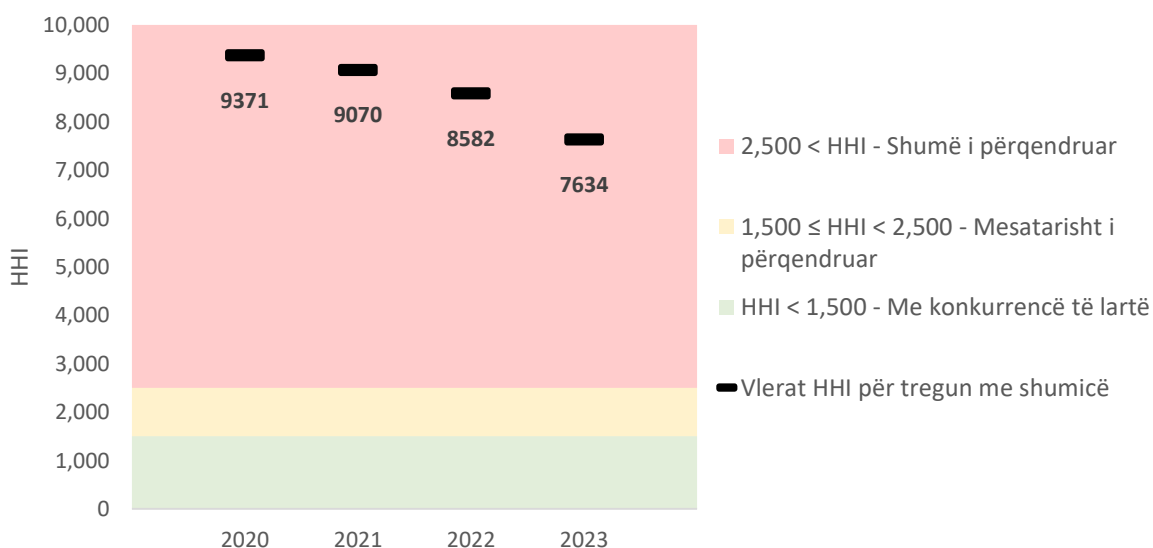
Figura 4. Përqindja e prodhimit të energjisë elektrike nga kompania më e madhe vendore, viti 2022.⁷

Indeksi HHI

Vlera HHI është kalkuluar duke u bazuar në përqindjet e prodhimit të energjisë elektrike në Kosovë. Siç shihet në Figura 5, përqendrimi i tregut me shumicë mbetet shumë i lartë në Kosovë përkundër përmirësimit në dy vitet e fundit. Në vitin 2022, vlera HHI për tregun me shumicë ishte 8582, ndërsa për vitin 7634.

Figura 5. Vlera HHI për tregun me shumicë të energjisë elektrike në Kosovë.

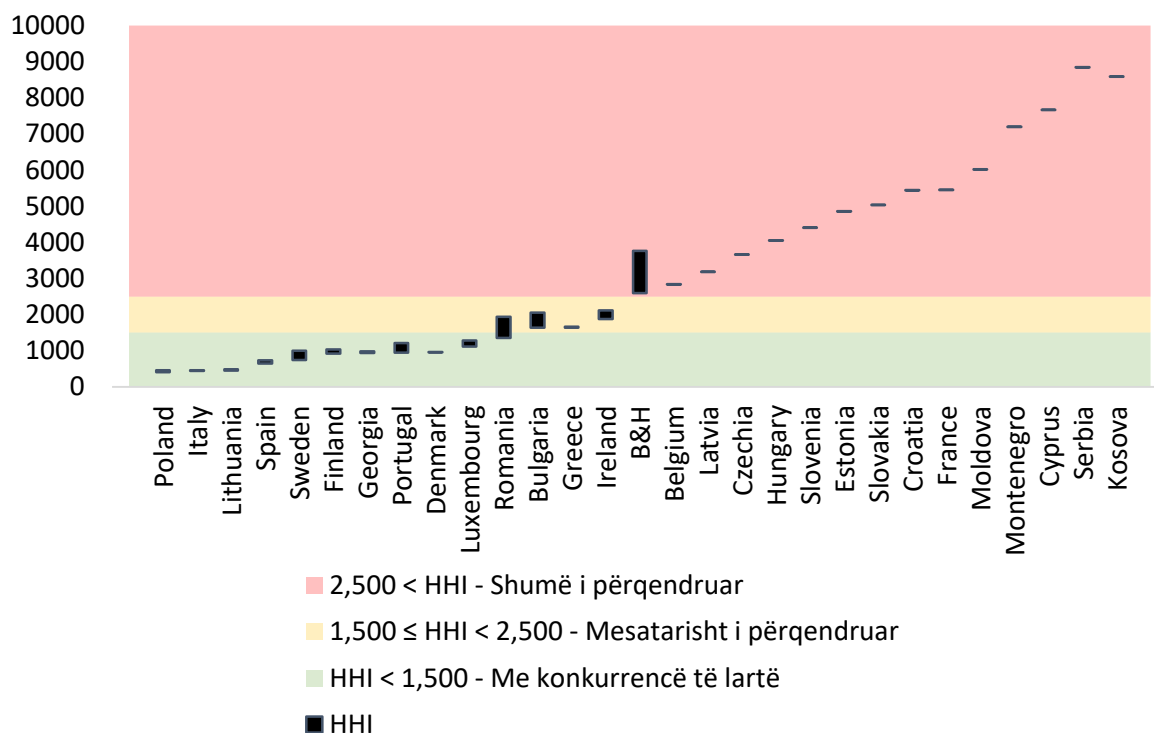

Rënja e vlerave të HHI-së e korrespondon me instalimin e parkut të erës me instalimin e parkut të erës Selaci. Tregu me shumicë i energjisë elektrike në Kosovë mbizotërohet nga KEK-u, i cili sipas Marrëveshjes për furnizim me shumicë është i obliguar që të gjithë energjinë elektrike të prodhuar në dispozicion t'ia shesë me prioritet Furnizuesit të Shërbimit Universal.

⁷ Eurostat (2024). Energy Market Indicators. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nrg_ind_market/default/table?lang=en&category=nrg.nrg_market

Bazuar në të dhënat nga Eurostat, ZRRE ka bërë një vlerësim i vlerave të HHI-së për vendet evropiane (Figura 6). Bazuar në këtë analizë del që përqendrimi në sektorin e prodhimit të energjisë në Kosovë është shumë më i lartë në krahasim me vendet evropiane.

Figura 6. Vlerësim i HHI për prodhimin e energjisë elektrike në disa vende Evropiane, viti 2022.⁸

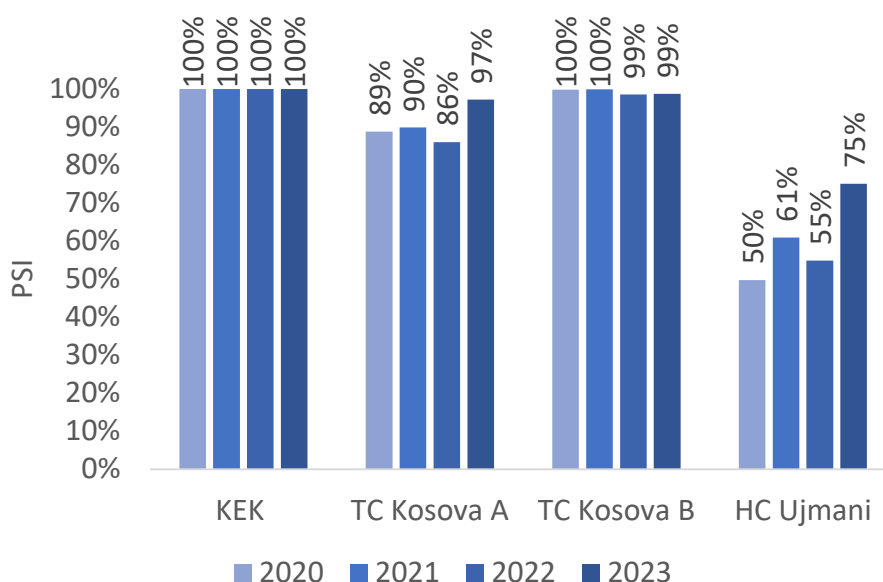

Indeksi i Prodhuesit Pivotal (Pivotal Supplier Index – PSI)

PSI është llogaritur për KEK-un (Kosova A + Kosova B) dhe HC Ujmani, si dhe për TC Kosova A dhe TC Kosova B ndaras, për të analizuar fuqinë e tregut të secilit central veç e veç. Kapacitetet tjera gjeneruese si Kitka, Selaci dhe Lumbardhi, në pamundësi të prodhimit të kontrollueshëm, nuk mund të konsiderohen si Prodhues Pivotal. PSI-ja është llogaritur për çdo orë për vitin 2022 dhe 203 ndaras, të paraqitura në Figura 7.

⁸ Vlerësim i ZRrE në bazë të të dhënave nga Eurostat "Energy Market Indicators"

Figura 7. Indeksi PSI për prodhuesit e energjisë elektrike në Kosovë.

Nga Figura 7, shihet se KEK-u është konsideruar si prodhues pivotal gjatë të gjitha orëve të vitit 2022 dhe 2023. Me fjalë të tjera, prodhimi nga KEK-u ishte i nevojshëm për të shmangur importin e energjisë elektrike në Kosovë në secilën orë të vitit, dhe teorikisht KEK-u mund të ushtronte fuqi në treg në 100% të rasteve, për të rritur çmimet e tyre deri në çmimet e importit.

Nga ana tjetër, HC Ujmani shihej si pivotal (i nevojshëm për shmangien e importit) në 55% të orëve në vitin 2022 dhe 75% të orëve në vitin 2023, edhe pse kishte një përqindje tregu prej vetëm 0.45% dhe 0.73% përkatësisht. HC Ujmani teorikisht mund të ushtronte fuqinë e tregut, dhe të vendoste çmime deri në çmimet e importit në këto orë. Për pjesën e mbetur të vitit, HC Ujmani nuk mund të ushtrojë fuqi në treg dhe është marrës çmimi. TC Kosova B dhe TC Kosova A konsiderohen gjithashtu si prodhues pivotal në më shumë se 90% të kohës.

Indeksi i Furnizimit të Mbetur (Residual Supply Index – RSI)

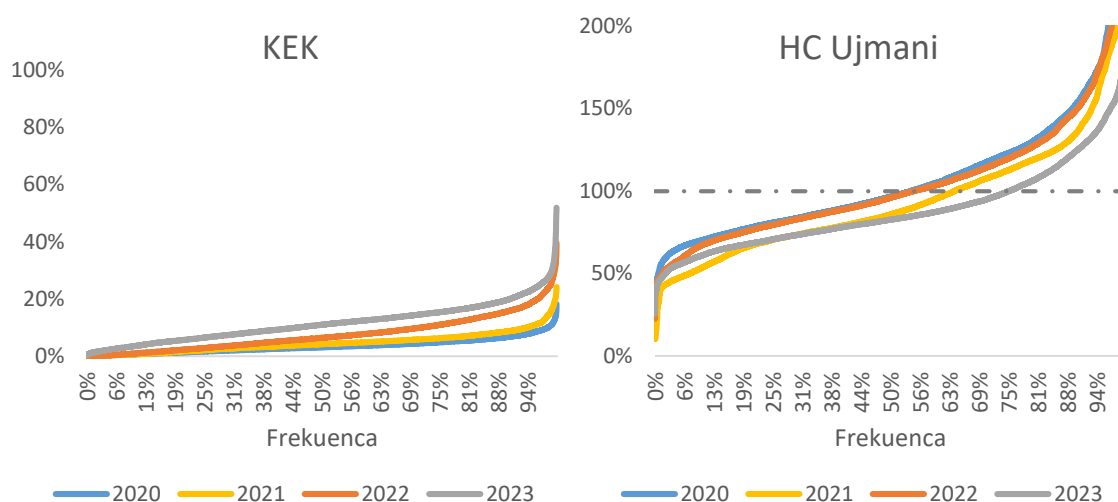
Indeksi i Furnizimit të Mbetur (RSI) është llogaritur për çdo orë për KEK-un dhe HC Ujmani. Lakorja e kohëzgjatjes së RSI-së për të dy centralet është paraqitur në Figura 8.

Siç shihet në Figura 8, KEK-u ka një shkallë të lartë të fuqisë në treg gjatë të gjitha orëve të vitit. Të gjithë prodhuesit e tjerë vendorë të kombinuar (përveç KEK-ut) mund të prodhonin më shumë se 20% të kërkesës totale vendore në vetëm 353 orë (4%) të vitit 2022, dhe vetëm gjatë 869 (10%) orëve të vitit 2023. Në asnjë orë të vitit 2022, dhe në vetëm 4 orë të vitit 2023 prodhimi nga gjeneratorët tjerë mbuloi mbi 50% të kërkesës. Kështu, KEK-u ka një ndikim të rëndësishëm në çmimin mesatar të shitjes me shumicë të energjisë elektrike. Megjithatë, vërehet një përmirësim në këtë aspekt në krahasim me vitin 2020 dhe 2021, ku në vitin 2021, prodhuesit e tjerë (përveç KEK-ut), nuk arritën asnjëherë të mbulojnë më shumë se 24% (20% në 2020) të kërkesës.

Derisa HC Ujmani ka zëvendësuar importin (indikatori PSI) në 55% të orëve të vitit 2022 dhe në 61% 75% të orëve në vitin 2023, ndikimi i tij në çmimet e energjisë elektrike në këto kohë është i kufizuar për shkak të sasisë së ulët të prodhimit në krahasim me kërkesën totale. Kjo shihet nga Figura 8, ku

gjatë vitit 2023, gjeneratorët vendorë të tjerë mbuluan mbi 70% të kërkesës në 6683 (76%) orë të vitit, dhe mbi 100% të kërkesës gjatë 25% të orëve të vitit.

Figura 8. Indeksi RSI për KEK dhe HC Ujmani (2020 – 2023).

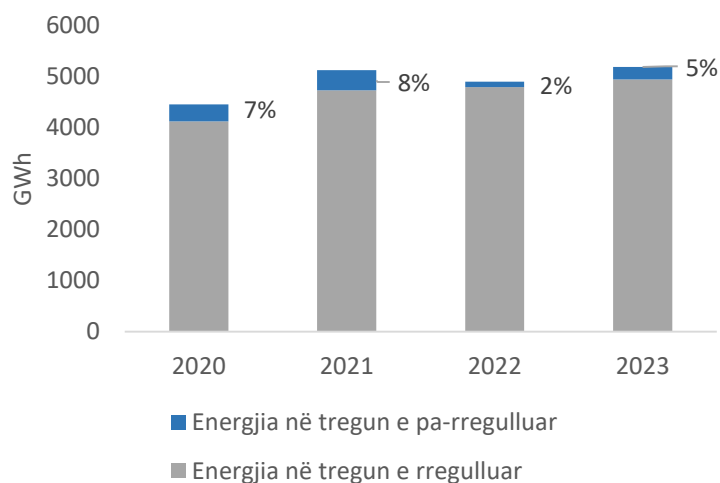
5. Vlerësimi i konkurrencës në tregun me pakicë të energjisë elektrike

5.1. Përshkrimi i tregut me shumicë të energjisë elektrike në Kosovë

Gjatë vitit 2022 dhe 2023, të gjithë konsumatorët familjar dhe jo familjar, me përjashtim të konsumatorëve të kyçur në rrjetin e OST-së (220 kV dhe 110 kV), u furnizuan me çmime të rregulluara.

Të gjithë konsumatorët pa përjashtim kanë mundësinë të furnizohen në tregun e de-rregulluar, mirëpo, aktualisht vetëm 5 konsumatorë janë subjekt i çmimeve të de-rregulluara, një konsumator i lidhur në nivelin e tensionit 220 kV dhe 4 në 110 kV. Siç shihet nga Figura 9, sasia e energjisë e furnizuar në tregun e lirë, përbënte vetëm 5% të furnizimit me energji në vitin 2023, dhe 2% në vitin 2022. Shkaktar kryesor i rënjes së sasive të furnizuara në tregun e lirë ishin çmimet e larta gjatë krizës energjetike, dhe konsumi më i ulët i kompanive.

Figura 9. Sasitë e energjisë të furnizuar në treg të lirë dhe në tregun e rregulluar.

Aktualisht në Kosovë janë 10 furnizues të licencuar (duke përfshirë ata kryesorë), përkatësisht:

1. KESCO,
2. HEP Energjia,
3. GSA Energji,
4. Future Energy Trading and Exchange Dynamics,
5. Jaha Company,
6. Korporata Energetike e Kosovës - KEK
7. SharrCem
8. EDS Internacional KS
9. Enerco, dhe
10. MCM Commodities.

ZRRE gjithashtu ka miratuar disa rregulla për të mundësuar konkurrencën në tregun me pakicë, si Rregulla për Ndërrimin e Furnizuesit, Rregulla për Vendosjen e të Hyrave për Furnizuesin me Shërbim Universal, Rregulla për Furnizuesin e Mundësisë së Fundit.

Furnizuesi i Mundësisë së Fundit

Përveç Furnizuesit Universal, i cili siguron energji për konsumatorët të cilët nuk janë të obliguar dhe nuk dëshirojnë të hyjnë në treg, ZRRE-ja zgjedh edhe Furnizuesin e Mundësisë së Fundit. Sipas nenit 9.1 të Rregullës së ZRRE-së nr. 08/2017 për Furnizuesin e Mundësisë së Fundit⁴³, Furnizuesi i mundësisë së fundit (FMF) do të furnizojë konsumatorët që mbeten pa furnizues në rrethanat e mëposhtme:

1. Furnizuesi i tyre ka falimentuar ose është në likuidim.
2. Licenca e furnizuesit të mëparshëm është revokuar përgjithmonë ose përkohësisht ose ka pushuar së qeni e vlefshme (ka skaduar).
3. Konsumatori ka dështuar në zgjedhjen e një furnizuesi të ri pas përfundimit të kontratës me atë të mëparshëm.

Furnizuesi i mundësisë së fundit zgjidhet përmes një skeme konkurruese. Metodologjia e çmimeve dhe marzhat me pakicë të propozuara nga FMF-ja janë rishikuar nga ZRRE. Çmimi i energjisë elektrike i MFMsë duhet të jetë më i lartë se çmimi i tregut për të nxitur konsumatorët të gjejnë furnizues alternativë. Deri në 31 korrik 2022, KESCO ishte caktuar si Furnizues i Mundësisë së Fundit. Në bazë të vendimit V_1544_2022, nga data 31 korrik 2022 deri 30 korrik 2025, Korporata Energjetike e Kosovës (KEK) është caktuar të ushtrojë përgjegjësitë e Furnizuesit të Mundësisë së Fundit.

5.2. Llogaritja e indekseve për tregun me pakicë në Kosovë

Kapitulli në vijim paraqet llogaritjen e indekseve të përcaktuara në kapitullin 3, për tregun me pakicë në Kosovë. Indekset llogariten duke u bazuar në sasi të furnizuara të energjisë nga furnizuesit e licencuar në Kosovë.

Pjesëmarrja në treg dhe indeksi HHI

Gjatë vitit 2022, 3 furnizues ishin aktiv në treg, ndërsa në vitin 2023, 4 furnizues. Siç shihet nga Tabela 1, KESCO është kompania me përqindjen më të madhe të tregut me pakicë, me afër 100% të furnizimit.

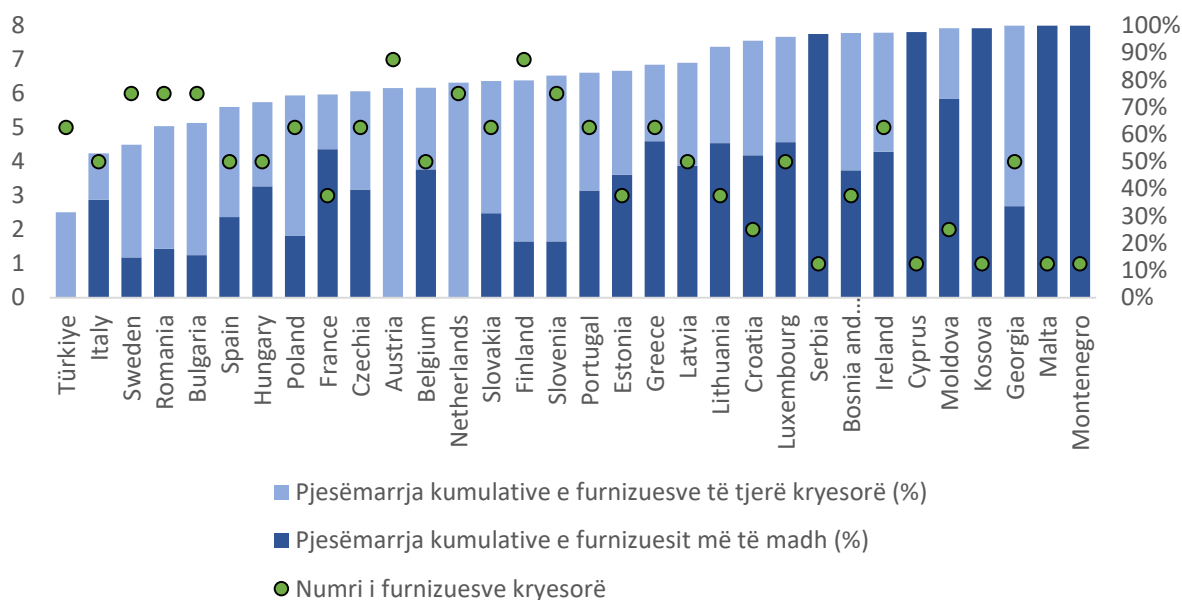
Në tregun e lirë shihet një konkurrencë e lehtë, ku furnizuesit tjerë së bashku kanë furnizuar 33.6% të kërkesës në tregun e lirë gjatë vitit 2022, dhe 17.4% në vitin 2023.

Tabela 1. Përqindja e furnizimit të energjisë në treg nga furnizuesit aktiv gjatë vitit 2022 dhe 2023.

	2022			2023		
	Përqindja e tregut të rregulluar	Përqindja e tregut të lirë	Përqindja e tregut total	Përqindja e tregut të rregulluar	Përqindja e tregut të lirë	Përqindja e tregut total
KESCO	100.0%	66.4%	99.3%	100.0%	82.6%	99.2%
GSA Energji	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	11.4%	0.6%
FUENTE	0.0%	32.6%	0.7%	0.0%	0.0%	0.0%
KEK	0.0%	1.0%	0.0%	0.0%	5.9%	0.3%

Në krahasim me vendet tjera Evropiane, nga Figura 10, vërehet se në Kosovë kompania kryesore furnizuese ka një dominim në tregun me pakicë. Në vendet tjera vërehet një treg më i segmentuar me një numër më i madh i furnizuesve kryesorë (furnizues që kanë mbi >5% të tregut), si dhe pjesëmarrje më të shpërndarë në treg.

Figura 10. Numri dhe pjesëmarrja e furnizuesve kryesorë gjatë vitit 2022.⁹

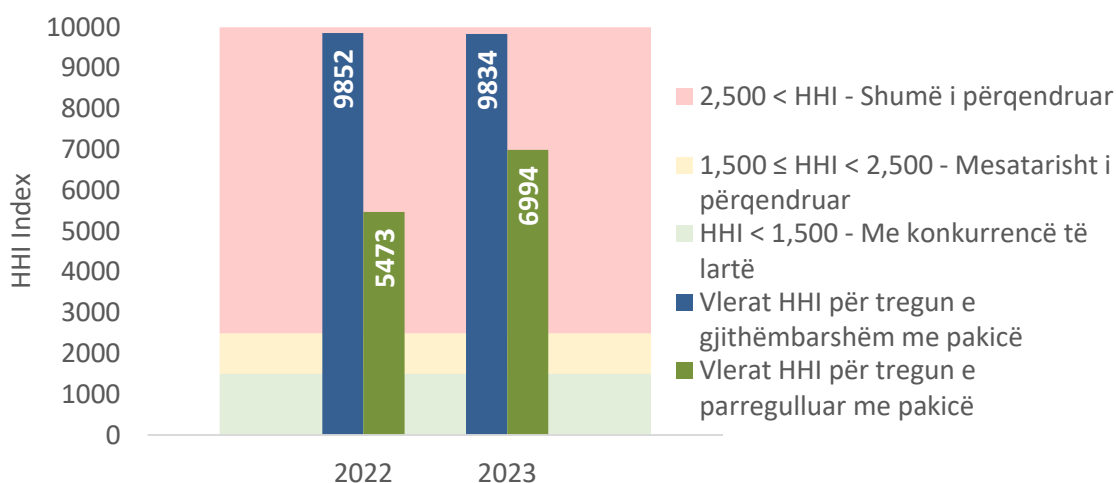

Rrjedhimisht indeksi HHI për tregun me pakicë për konsumatorët familjar është 10,000 për vitin 2022 dhe 2023 që paraqet një treg monopolist.

Figura 11 paraqet indeksin HHI për tregun e gjithmbarshëm me pakicë, dhe segmentin e tregut të lirë me pakicë. Tregu i gjithmbarshëm me pakicë mbetet shumë i koncentruar edhe gjatë viteve 2022 dhe 2023. Segmenti i tregut të lirë me pakicë kishte një konkurrencë më të madhe gjatë viteve 2022 dhe 2023, mirëpo mbetet treg shumë i koncentruar, dhe me sasi të vogël.

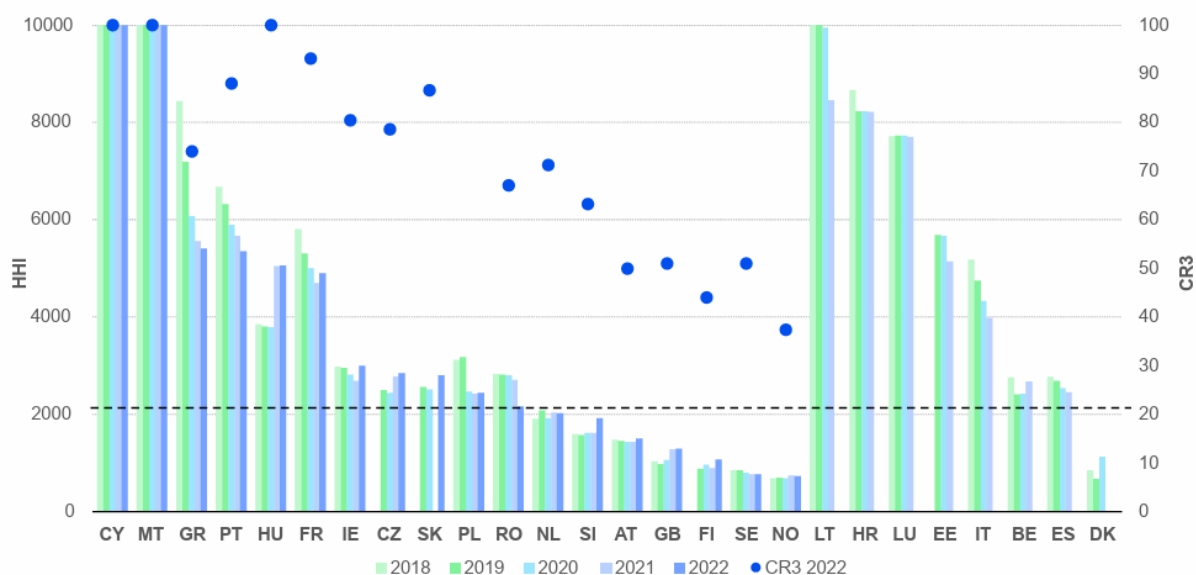
⁹ Eurostat (2024). Energy Market Indicators. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nrg_ind_market/default/table?lang=en&category=nrg.nrg_market

Figura 11. Indeksi HHI për tregun e lirë me pakicë dhe tregun e gjithmbarshëm me pakicë.

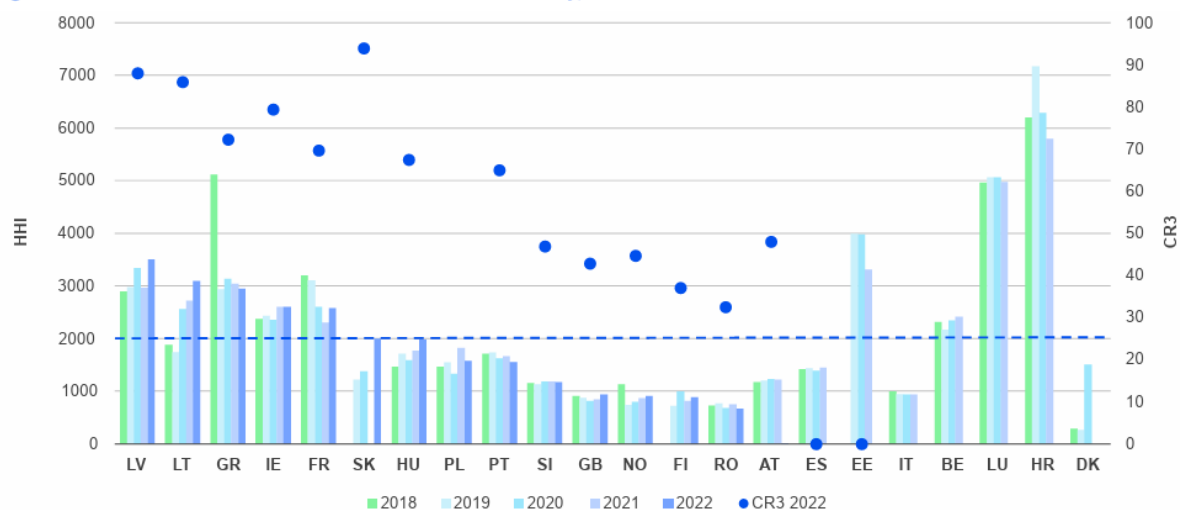
Krahasim i Indeksit HHI të tregut me pakicë për konsumatorët familjar në vendet evropiane është paraqitur në Figura 11 dhe Figura 12.

Figura 12. HHI dhe pjesëmarrja e 3 furnizuesve më të mëdhenj (CR3) për tregun e amvisërive në energjinë elektrike – 2020-2022¹⁰

¹⁰ ACER, Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2021, 2022

Figura 13. HHI dhe pjesëmarrja e 3 furnizuesve më të mëdhenj (CR3) për tregun jo të amvisërive në energjinë elektrike – 2020-2022¹¹

Të dhënat nga Figura 11 dhe Figura 12, tregojnë se tregjet me pakicë për konsumatorët jo-familjar janë më konkurruese për sa i përket ofertës sesa tregjet me pakicë për konsumatorët familjar në shumë nga vendet e listuara. Ndërsa 18 nga 26 vende kanë vlera HHI më të larta se 2,000 në tregun me pakicë për konsumatorët familjar, vetëm 9 vende nga 22 kanë vlera të larta HHI për tregjet me pakicë për konsumatorët jo-familjar. Për më tepër, në shumicën e vendeve, nga viti 2019 – 2021, tendenca e konkurrencës në tregjet me pakicë për konsumatorët familjar dhe jo familjar është në rritje. Gjatë vitit 2022 në tregjet e analizuara, por edhe në Kosovë, për shkak të krizës energjetike vërehet një konkurrencë më e ultë.

Bazuar në pjesëmarrjen në treg dhe indeksin e llogaritur HHI, tregu me pakicë në Kosovë është shumë i përqendruar. Segment i tregut me pakicë e plotëson vetëm njërin nga kriterin e parë të përcaktuara në vendimin e ZRRE-së V_342_2011.

“III. ... një treg përkatës konsiderohet si konkurrues nëse i plotëson kriteret në vijim:

- Numri i furnizuesve në treg relevant, duke mos përfshirë furnizuesin publik, duhet të jetë 3 apo më shumë; dhe
- Pjesa e tregut relevant të shërbyer nga furnizuesit, duke mos përfshirë furnizuesin publik, duhet të tejkalojë 30%.

Derisa numri i furnizuesve të licencuar është 10, në vitin 2023, vetëm 4 furnizues ishin aktiv. Ndërsa pjesa e tregut relevant të shërbyer nga furnizuesit, duke mos përfshirë furnizuesin publik, nuk e ka kaluar vlerën prej 30%.

¹¹ ACER, Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2021, 2022

6. Përfundime

Tregu i energjisë elektrike me shumicë dhe pakicë në Kosovë i është nënshtruar reformave gjatë dy dekadave të fundit. Kosova ka kaluar nga një treg i integruar vertikalisht në pronësi të shtetit, duke filluar me krijimin e rregullatorit të pavarur, shthurjen e kompanisë së integruar vertikalisht KEK duke krijuar kompani të veçanta për prodhim, transmetim, shpërndarje dhe furnizim. Kompanitë që operojnë në tregjet me monopole natyrore, si transmetimi dhe distribucioni, do të vazhdojnë të mbikëqyren nga ZRRE.

Bazuar në legjislacionin primar, është bërë vlerësimi i konkurrencës për shitje me shumicë dhe pakicë. Vlerësimi bazohet në llogaritjen e indekseve të përqendrimit të tregut, të tilla si përqindja e tregut (MS), raporti i përqendrimit, indeksi Herfindahl-Hirschman (HHI), Indeksi i Furnizuesit Kryesor (PSI) dhe Indeksi i Furnizimit Residual (RSI).

Bazuar në analizën, përfundimet janë:

- Tregu me shumicë është shumë i përqendruar me një përqindje tregut të prodhuesit më të madh (KEK) prej 93% në 2022 dhe 87.1% në 2023. Kjo përqindje e tregut ka rënë gjatë dy viteve të fundit me instalimin e kapaciteteve të reja gjeneruese. Indeksi HHI për 2022 dhe 2023 është përkatësisht 8528 dhe 7634, dhe paraqet një treg shumë të përqendruar.
- Sipas indekseve PSI dhe RSI, KEK mund të ushtrojë fuqi të lartë në treg gjatë të gjitha orëve të vitit dhe mund të rrisë çmimet deri në çmimet e importit në çdo kohë të caktuar, derisa HC Ujmani mund të ushtrojë fuqi të kufizuar në treg gjatë 55% të orëve të vitit në vitin 2022 dhe 75% të orëve në vitin 2023.
- Nga 10 furnizues të licencuar, vetëm 4 janë aktiv, megjithatë furnizuesi KESCO mbetet dominant, duke mbuluar 99% të tregut me pakicë në Kosovë.
- Obligimi për Furnizuesin e Shërbimeve Publike i është vendosur KESCO-s nga ZRRE. Obligimi i furnizuesit të mundësisë së fundit i është vendosur KEK nga ZRRE, pas një procedure konkurruese të dështuar për shkak të mos aplikimit të furnizuesve.
- Konsumatorëve të pa rregulluar u janë ofruar çmime të bazuara drejtpërdrejt me çmimet e importit, gjë që shkaktoi hezitim të daljes nga sektori i rregulluar në treg të lirë.
- Asnjë konsumator i rregulluar nuk ka shfrytëzuar të drejtën e ndërrimit të furnizuesit.
- Asnjë segment i tregut me pakicë nuk i plotëson kriteret e përcaktuara në Vendimin e ZRRE-së V_342_2011 për t'u konsideruar si konkurrues.
- Për periudhën e shqyrtimit, bazuar në treguesit e analizuar, tregu i energjisë elektrike me shumicë dhe pakicë shfaq mungesë konkurrence dhe përqendrim të lartë.

Shtojca 1. Ndikimi i bashkimit të tregut me Shqipërinë në konkurrencën e tregut me shumicë të energjisë elektrike

Bursa Shqiptare e energjisë elektrike - ALPEX është themeluar në vitin 2023. ALPEX është një platformë tregtimi për tregtim të energjisë elektrike në Shqipëri dhe Kosovë, e cila mundëson tregtimin e energjisë elektrike një-ditë para (DAM) si dhe brenda ditës (IDM) në një treg të përbashkët të energjisë elektrike. Ankandi i parë i përbashkët në Bursën Shqiptare të Energjisë Elektrike, ALPEX, në mes Kosovës dhe Shqipërisë u zhvillua në datën 1 shkurt 2024.

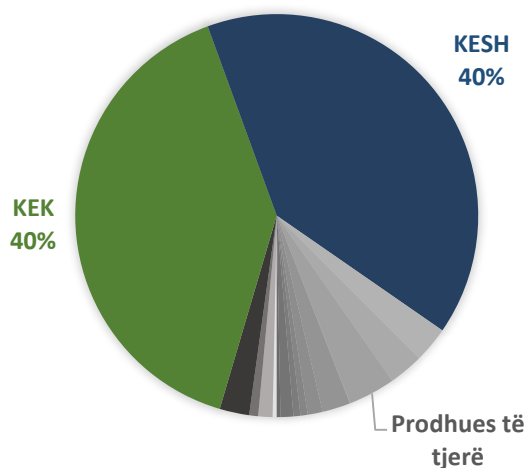
Likuiditeti në bursë në vitet e para të operimit pritet të mbetet një sfidë, ku jo të gjithë prodhuesit ofrojnë kapacitetet e veta në bursë. Sekretariati i Komunitetit të Energjisë vlerëson se më shumë se 1000 GWh në vit (rreth 15% e konsumit total të energjisë elektrike në Kosovë) mund të tregtohen në tregun e ditës në avancë, që operohet nga ALPEX.

Fillimi i operimit të ALPEX pritet që të ofroj një alternativë më efikase dhe transparente të tregimit të energjisë, në krahasim me kontratat bilaterale.

Një treg i përbashkët me Shqipërinë, ku e gjithë energjia elektrike shitet përmes bursës së përbashkët të energjisë, do të zvogëlonte gjithashtu përqendrimin e tregut në tregun me shumicë për Kosovën, si dhe për Shqipërinë. Duke u bazuar në prodhimin e energjisë në Shqipëri dhe Kosovës gjatë vitit 2023, mund të bëhet një analizë e përafërt e koncentrimin të një tregu të përbashkët ku e gjithë energjia e prodhuar në Kosovë dhe Shqipëri tregtohet përmes Bursës ALPEX.

Në Figura 14, paraqitet përqindja e tregut për prodhuesit në Kosovë dhe Shqipëri. Këtu vërehet që edhe brenda një tregu tërësisht të integruar dhe të përbashkët, kompanitë më të mëdha prodhuese KEK dhe KESH do të kishin pozitë dominante në treg, ku secila do të prodhonte nga 40% të prodhimit të gjithmbarshëm. Prodhuesit tjerë së bashku do të prodhonin 20% të energjisë.

Figura 14. Përqindja e tregut me shumicë e prodhuesve më të mëdhenj në Kosovë dhe Shqipëri.

Në bazë të përqindjeve të tregut nga prodhuesit në tregun e përbashkët mund të llogaritet edhe indeksi HHI, i cili rezulton të jetë 3252. Ky indeks pasqyron një treg me koncentrim shumë të lartë.

Në vitet e para nuk pritet që në ALPEX të tregtohet e gjithë energjia elektrike e prodhuar në Kosovë dhe Shqipëri, prandaj efekti i ALPEX në zvogëlimin e përqendrimit të tregut do të jetë i limituar gjatë viteve të para.